

NĚKOLIK SLOV ÚVODEM

Tato *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, monotematicky zaměřená na mezinárodní právo veřejné, vycházejí v roce 650. výročí založení Univerzity Karlovy v Praze a zároveň i její právnické fakulty. Takové významné datum v historii nejstarší univerzity ve střední Evropě je bezesporu příležitostí nejen k oslavám, ale i – jak tomu v akademické obci bývá zvykem – vydávání různých publikací. Psát příspěvky pro sborníky k velkému jubileu je úkol čestný, ale zároveň velmi odpovědný a složitý. *Littera scripta manet...*

První a základní problém spočívá v zaměření publikace, která může mít různé podoby: od historického ohlednutí přes popis dosaženého stavu nauky a výuky jednotlivých právních disciplín až po pohled do budoucnosti. Zatímco reprezentativní Jubilejní sborník „Právnická fakulta Univerzity Karlovy 1348–1998“ představuje z větší části vyváženou kombinaci prvních dvou přístupů, členové Katedry mezinárodního práva, jež jsou autory příspěvků v tomto zvláštním čísle AUCI, zvolili spíše druhý a třetí přístup. Blížící se konec 20. století a s ním i přelom tisíciletí k tomu dávají dobrý důvod. Tento přístup navíc lépe umožňuje soustředit se na závažné a v dobrém slova smyslu „aktuální“ problémy mezinárodního práva. Oboru s dlouhou historií a nebývale rychlým rozvojem v posledních letech. Oboru, který obzvláště v českém prostředí získává širší prostor v dobách revolučních společenských zvratů, kdežto ve fázích evolučních ožívají tendence k jeho podceňování v porovnání s hlavními obory vnitrostátního práva. Na konci 20. století je však rozvoj mezinárodního práva tak rychlý a všestranný, že i dočasné přerušení či omezení jeho výzkumu a výuky by mělo fatální důsledky. A to nejen pro samotný obor, ale v konečném důsledku i pro vnitrostátní právní disciplíny. Soudobé mezinárodní právo totiž čím dál více zasahuje do oblastí, které patřily mezi vnitřní věci států, a tak jsou vnitrostátní právní předpisy i jejich aplikace čím dál více determinovány nebo alespoň ovlivňovány normami mezinárodního práva.

Dalším problémem všech sborníků je dosažení nezbytného stupně vnitřní jednoty. Časová jednotota je v tomto případě dána výše zmíněnými okolnostmi vzniku díla, místní jednotota tím, že všichni autoři pocházejí ze stejného pracoviště. Autorový kolektiv je složen jak ze starších a zkušenějších, tak z mladších či dokonce za-

čínajících spolupracovníků. A díky vědeckému zaměření jednotlivých autorů se podařilo vyřešit konečně i problém tématické jednoty. Úvodní studie představuje autorův pohled na hlavní problémy a vývojové tendence mezinárodního práva na přelomu tisíciletí. Vzhledem k šíři tématu, které by vydalo na celou knihu, a omezenému stránkovému rozsahu jde nutně o selektivní pohled. Nechybí v ní však akcent na některé otázky (zejm. lidských práv a životního prostředí), které pak v konkrétnější podobě a podrobněji rozpracovali další autoři.

Doc. PhDr. Stanislava Hýbnerová, CSc., se soustředila na lidská práva žen, a to jak z univerzální, tak zejména evropské perspektivy. Analyzovala jak platné mezinárodní instrumenty, tak i některé nové iniciativy (zejm. v rámci Rady Evropy) a kontrolní mechanismus Výboru pro odstranění všech forem diskriminace žen. Pozornost věnuje i povinnosti států poskytnout ochranu před soukromými akty diskriminace žen. Dr. Harald Scheu se zaměřil na další skupinu jednotlivců, kteří si pro svou vyšší zranitelnost vyžadují zvláštní ochrany mezinárodního práva. I tato studie kombinuje pohled na mezinárodní instrumenty a kontrolní mechanismy na úrovni OSN i Rady Evropy. Třetí z příspěvků věnovaných ochraně lidských práv napsal Mgr. Roman Šťastný. Na příkladech z praxe Evropské komise a Evropského soudu pro lidská práva ukázal možnosti (a také meze) použití Evropské úmluvy na ochranu základních práv a svobod v soukromoprávních vztazích. Sborník uzavírá příspěvek JUDr. Jana Ondřeje, CSc., který se zabývá mezinárodněprávní ochranou životního prostředí. Jde o téma odlišné od problematiky lidských práv (byť je v rámci studie diskutováno mimo jiné i právo člověka na přiměřené životní prostředí), ale neméně závažné. Vždyť na konci 20. století se ochrana životního prostředí stala jednou z priorit pro zajištění další existence lidstva.

Je ostatně symptomatické pro tento sborník, že ústředním motivem všech příspěvků o mezinárodním právu na přelomu tisíciletí není stát jako hlavní tvůrce a subjekt mezinárodního práva, ale člověk, jedinec či skupiny jednotlivců, jejich práva a jejich životní prostředí. Myslím, že těžko by se dal najít výmluvnější důkaz o proměnách mezinárodního práva na konci 20. a počátku 21. století.

V Praze dne 25. 7. 1998

Pavel Šturma